

GHID STAGII DE PRACTICĂ PENTRU ELEVI CU NEVOI SPECIALE ȘI CARE PREZINTĂ DIFICULTATE DE INTEGRARE PE PIAȚA MUNCII

Timea Turtoi. Sipos Ferenc István

Material realizat cu sprijinul financiar al Mecanismului Financiar al SEE 2014 – 2021. Conținutul acestuia (text, fotografii, video) nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar. Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului/autorilor

**Programul de Educație, Burse, Ucenicie și
Antreprenoriatul Tinerilor în România
finanțat prin Granturile SEE-Mecanismul
Financiar 2014-2021 cu titlul: ”Profesorii
învață de la profesori”/Teachers learn
from Teachers”**

2021-EY-PCVET-0015

CAPITOLUL 1

PREZENTAREA PROIECTULUI

PARTENERI

1. COORDONATOR DE PROIECT

LICEUL TEHNOLOGIC DE INDUSTRIE ALIMENTARĂ
„GEORGE EMIL PALADE”
SATU MARE

Str.Crizantemei nr. 3
Satu Mare, jud. Satu Mare
www.liceupaladevetsatumare.ro

2. AGENT ECONOMIC PARTENER

SC.BACKEREI FASTUS SRL
SATU MARE

Str.Dariu Pop Nr. 2,
Satu Mare, jud. Satu Mare

3. INSTITUȚIE PARTENERĂ

KISALFÖLDI ASZC SZENT ISTVÁN MEZŐGAZDASÁGI ÉS
ÉLELMISZERIPARI TECHNIKUM ÉS SZAKKÉPZŐ ISKOLA
SZÉKESFEHÉRVÁR

Ady Endre 17, Székesfehérvár,
Magyarország

Obiective ale proiectului au fost:

- Îmbunătățirea activității de formare a elevilor pentru calificarea profesională „Brutar-patiser-preparator produse făinoase,, la agentul economic partener, unde se desfășoară activitatea de instruire practică, prin sincronizarea activității de predare teoretică realizată în cadrul școlii;
- Formarea elevilor pentru locul de muncă în parteneriat instituțional între școală și agentul economic, asigurând astfel „ primul job,,
- Studierea activităților privind însușirea abilităților practice la locul de muncă din cadrul instituției de învățământ parteneră; învățarea după un model de bune practici a elevilor din școala gazdă;
- Îmbunătățirea competențelor digitale și social-media;
- Creșterea calității educației și formării profesionale la nivelul standardelor europene;

Pentru a se atinge obiectivele proiectului, s-a realizat Vizita de studiu la Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola Székesfehérvár, din Ungaria.

Vizita de studiu s-a desfășurat în perioada

03/10/2022 – 07/10/2022, la partenerul de primire Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola Székesfehérvár din Ungaria, conform înțelegerii.

La vizita de studiu au participat 11 membrii, astfel:

1. De la Promotorul de proiect – Liceul

Tehnologic De Industrie Alimentară „ George Emil Palade”

- Cifu Alina Maria — profesor instruire practică
- Habermüller Eleonóra – profesor inginer de industrie alimentară

- Megyesi Ildikó Emese – profesor instruire practică
- Naghi Ramona – profesor inginer de industrie alimentară
- Nevezi Ștefan Iosif – profesor instruire practică

- Pándi Éva – profesor instruire practică
- Propst Györgyi – profesor instruire practică
- Rotar Ioana Roxana – profesor instruire practică
- Titean Maria – profesor instruire practică

2. De la partenerul agent economic – S.C. Backerei Fastus SA

- Perpec Norbert Antal – manager
- Sipos Ferenc István – șef de producție

Vizita de studiu a celor 11 membrii din Romania a cuprins ateliere de lucru interactive, activități de analiza a modelelor ungurești, simulări pedagogice ghidate de experți VET în vederea integrării în Romania a modelelor testate. S-au organizat vizite de studiu la agenți economici parteneri ai Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola, cât și la atelierele acestora, pentru a lua parte la activități concrete, reale de stagiu practic.

CAPITOLUL 2

1. Cerințele educaționale speciale

Definițiile CES variază foarte mult la nivel internațional, fiind specifice legislației fiecărei țări. În unele țări CES se utilizează pentru a face referire la copiii cu dizabilități, în timp ce alte țări clasifică elevii cu CES în mai mult de zece categorii diferite.

Clasificarea UNESCO 1995 face diferență între două mari categorii de CES:

- a) CES condiționate de o dizabilitate;
- b) CES care nu sunt condiționate de o dizabilitate.

Cerințele educaționale speciale reprezintă necesități educaționale suplimentare, complementare obiectivelor generale ale educației, adaptate particularităților individuale și celor caracteristice unei anumite deficiențe/afectări sau dizabilități sau tulburări/dificultăți de învățare, precum și o asistență complexă (medicală, socială, educațională etc). Asistența complexă fără necesități educaționale suplimentare nu definește CES.

Cerințele educaționale speciale sunt acele cerințe care derivă din nevoile speciale ale unor persoane, generate de existența unor disfuncții la nivel *intelectual, senzorial, fizic, psiho-afectiv, socio-economic, cultural* (MECTS – Ordinul 5574/ 2011).

Astfel, putem considera că se încadrează în categoria CES: ***copiii cu dificultăți motorii, sindrom Down, dificultăți de vorbire, tulburări de comportament, autism, deficit de atenție și hiperactivitate (ADHD), dar și cei care trec, pur și simplu, printr-o perioadă mai grea (abandon familial, abuzuri, tulburări psiho-emoționale care dizabiltatează formarea normală a personalității copilului).***

Conform Ordinului MECTS 5574/ 2011, articolul 6, „*Pentru integrarea eficientă a persoanelor cu CES este necesară crearea unor servicii de sprijin specializate în asistența psihopedagogică de care să beneficieze copiii/elevii/tinerii integrați, precum și a unor servicii de consultanță pentru cadrele didactice din școala incluzivă, ceilalți elevi, familie și comunitate.*”

Trebuie, însă, să ținem cont de faptul că fiecare copil are propria individualitate, indiferent dacă are sau nu CES. Elevii și tinerii cu CES sunt la fel de diferiți unul față de celălalt

ca oricare alt copil, poate chiar mai mult. Chiar dacă un elev sau un tânăr are o “etichetă” sau o “categorie” atașată nevoilor sale speciale, aceasta nu înseamnă că nevoile sale sunt exact aceleași ca și în cazul altei persoane în aceeași situație. În toate tipurile de dizabilități, dificultățile pot varia de la un grad ușor la unul sever și mulți elevi vor avea dificultăți în mai multe domenii de învățare. Este important ca în procesul de lucru cu un elev sau tânăr cu CES, să se ia în considerație toate domeniile în care acesta ar putea avea dificultăți.

În contextul educației incluzive, este foarte importantă asigurarea echității, astfel încât elevii și tinerii cu CES să-și poată realiza potențialul și aspirațiile și să dobândească cunoștințe și aptitudini aplicabile și utile în viața de zi cu zi.

2. Integrarea copiilor cu CES

Școala incluzivă trebuie să răspundă nevoilor comunității și să asigure o participare egală a tuturor elevilor. Incluziunea presupune că *fiecare individ contează* și cu toții avem nevoie de mai multă răbdare și toleranță față de cei care sunt diferiți. Într-o astfel de unitate de învățământ, se asigură o educație pentru toți copiii și se caută mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare. Copiii din aceste unități de învățământ beneficiază de toate drepturile și serviciile sociale și educaționale conform principiului „resursa urmează copilul”.

Integrarea școlară este proces de adaptare a copilului la cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor raporturi afective pozitive cu membrii grupului școlar, de desfășurare cu succes a activităților școlare.

Conceptul de CES presupune o abordare care consideră că fiecare copil este unic, poate învăța dacă este identificat tipul de învățare specific particularităților individuale ale sale. Curriculumul școlar trebuie considerat un instrument necesar care trebuie să fie flexibil, adaptabil la cerințele elevilor.

Copilul cu CES are nevoie de condiții de învățare care să stimuleze și să sprijine dezvoltarea sa, un curriculum adaptat și individualizat. Adaptarea curriculumului la clasă pentru predarea, învățarea, evaluarea diferențiată se poate realiza prin:

- adaptarea conținuturilor cantitativ și calitativ, la potențialul de învățare al elevului;
- adaptarea proceselor didactice (metode utilizate, material didactic, timp de lucru alocat) nivelul de sprijin acordat elevului;

- adaptarea mediului de învățare fizic, psihologic și social;
- adaptarea procesului de evaluare (diverse proiecte și produse scrise, orale, vizuale ale muncii elevilor).

Deseori, este nevoie de programe individualizate de intervenție pentru integrarea școlară și socială a copiilor cu CES. Se poate vorbi de:

- integrare totală – atunci când elevii cu CES petrec tot timpul în școala obișnuită, (programelor terapeutice se desfășoară în spații speciale, destinate acestui scop);
- integrare parțială – atunci când elevii cu CES petrec doar o parte din timp în școala obișnuită;
- integrare ocazională – participare ocazională, în comun, la diferite activități (excursii, serbări, întreceri sportive, spectacole, etc).

Toate cadrele didactice care au în colectivitatea elevilor copii cu CES, vor avea în vedere acțiuni ce presupun colaborarea cu părinții și consilierea acestora, implicarea directă în lucrul efectiv cu copiii. Părinții și copiii vor fi consiliați să fie realiști în așteptări, vor fi ghidați să evite izolarea și să comunice cu alți părinți și copii aflați în situații similare. Se va promova o abordare pozitivă a educării și disciplinării copiilor; copiii vor fi implicați, atât cât se poate, în luarea deciziilor, în alegerea activităților la care vor participa. Este de dorit ca părinții, cadrele didactice și școala să facă un front comun pentru a ajuta la integrarea copiilor cu CES.

3. Considerații generale privind educarea și integrarea elevilor cu CES în învățământul profesional

În general, eficiența învățării elevilor cu CES se poate asigura prin:

- acordarea de suport socio-afectiv favorabil studiului, învățarea în perechi, în echipă sau prin includerea în predare a doi profesori, învățarea de la copil la copil;
- colaborarea dintre elevi la activitățile de predare-învățare;
- participarea părinților ca parteneri în învățare;
- comunicarea cu specialiști din afara școlii, perfecționarea continuă a practicii profesorilor și a formelor de învățare;
- cunoașterea și analiza capacității de învățare specifice fiecărui elev.

De reținut:

- Individualitatea fiecărui copil trebuie interpretată drept o calitate pozitivă ce poate fi utilizată pentru consolidarea relațiilor într-o clasă, prin favorizarea inter-învățării;
- Dacă un copil se află în sala de clasă pentru a învăța, el nu-și lasă la ușă problemele personale etc., profesorului revenindu-i misiunea de a oferi răspunsurile necesare. Toată gama dificultăților tradiționale (neatenție, distracție, răspunsuri inadecvate șa.) provine de aici, ceea ce demonstrează că eficiența învățării se bazează și pe alte variabile decât doar pe buna programare a informațiilor de transmis;
- Nevoile celor cu disfuncții nu sunt în principal de natură informațională (înțelegând prin aceasta „cunoștințe școlare”) sau de a avea o calificare. Nevoia fundamentală a acestora este să fie ajutați/ învățați cum să se regăsească pe sine în contextul relațiilor și în sensul atât de încâlcit al existenței lor... Aceasta se poate realiza printr-o fuziune și o comunicare de mare profunzime și de mari proporții” (după C. Păunescu și I. Mușu, 1990). Este evident că nu există modele care să răspundă în totalitate nevoilor copiilor cu deficiențe integrați în învățământul general, dar, ținând cont de cele menționate anterior, vom putea soluționa multe din problemele cu care se confruntă aceștia.

Educația incluzivă de calitate pune capăt tuturor formelor discriminare și promovează coeziunea socială.

Obiective urmărite:

- Orice cadru didactic care lucrează cu elevi cu dizabilități trebuie să stabilească o relație de respect și încredere cu aceștia

- Utilizează eficient persoanele care oferă sprijin (diriginți, consilieri școlari, terapeuți etc) pentru a asigura persoanei cu dizabilități acces optim la oportunitățile de comunicare / învățare eficientă.

- Toți profesorii încurajează elevii cu dizabilități să se miște în siguranță și independent. În acest sens, fiecare spațiu în care învață elevi cu dizabilități, trebuie să aibă mai multe zone dedicate dezvoltării abilităților de viață.

- Să existe și spații de relaxare, unde de fiecare dată când un elev cu dizabilități obosește sau nu dorește să lucreze, să fie lăsat un timp să își revină. Să se folosească materiale vizuale foarte mult cu numele elevilor, fotografia acestora, dar și tablouri pictate de ei sau alte obiecte decorative expuse în spațiul de învățare. Spațiile să fie create astfel încât să denote un climat pozitiv și primitor.

- Elevii să învețe doar o singură operație care să le devină un automatism și să aibă satisfacția muncii.

- Toate activitățile de învățare să fie adaptate tipului de dizabilitate, astfel că toți elevii să reușească să învețe ceva.

- În atelierelor din școală să fie foarte multe materiale didactice, zone precis delimitate, cu sarcini precise pentru elevi, operațiile să fie împărțite în mișcări simple, transpuse în simboluri grafice/desene care să fie afișate în fața elevului astfel va ști exact ce are de făcut.

– Stagiile de practică la agenții economici să aibă la bază un parteneriat real, viabil, să fie prevăzut un tutore pentru elevii stagiați/grupe, să se utilizeze activități de învățare prin cooperare pentru a implica elevii cât mai mult posibil. Instrucțiunile să fie clare și precise, iar profesorii să acționeze totdeauna cu calm, cu o voce joasă, să folosească gesturi și expresii faciale, să explice conceptele.

- Obiectivele de învățare să fie flexibile, elevii fiind cei care influențează ritmul și temporizarea. Elevii își însușesc abilitățile de lucru prin exersare. Li se solicită exemple și idei, iar formatorul îi adaptează stilul la particularitățile elevilor.

Alți factori în motivarea pentru învățare: săli de clasă aranjate diferit, cu spații în care în afara băncilor, existența unor fotolii, iar elevii să fie liberi să își găsească poziția propice de învățare, se simtă liberi, dar în același timp să respecte regulile.

4. Strategii de lucru în cazul elevilor cu CES în învățământul profesional

Toți profesorii, instructorii de practică care lucrează cu elevii și tinerii cu CES determinate de dizabilitate ar trebui să țină cont de caracteristicile fiecărui tip de dizabilitate și de faptul că unii elevi sau tineri pot avea dizabilități asociate sau multiple.

Elevii și tinerii **cu dizabilități intelectuale** au limitări și respectiv abilități diferite de: raționament, planificare, rezolvare de probleme, gândire abstractă, înțelegerea unor idei complexe, tragerea rapidă a concluziilor și învățarea bazată pe experiență. Acest lucru afectează învățarea și funcționarea lor în viața de zi cu zi și necesită un anumit grad de sprijin, în funcție de severitatea dizabilității. Cele mai recente clasificări în domeniul dizabilității pun accentul pe funcționarea unei persoane din perspectiva abilităților adaptive (ceea ce oamenii învață pentru a putea funcționa în viața de zi cu zi), precum și pe nivelul de suport necesar. Dizabilitatea intelectuală presupune limitări asociate în cazul a două sau mai multe abilități adaptative, precum: *comunicarea, autoservirea, abilitățile sociale, viața în comunitate, auto-direcționarea (independența, autonomia), sănătatea și securitatea personală, capacitatea de învățare, gestionarea timpului și munca*. Respectiv, suportul acordat se va concentra pe fortificarea acelor abilități, care să-i permită persoanei o mai bună funcționare. Învățarea este bazată pe experiențe practice, utilizarea instrucțiunilor simple, divizarea sarcinii în secțiuni mai mici, demonstrații, organizarea materialelor de lucru.

Dizabilitatea fizică implică un spectru larg de condiții, dificultăți sau limitări parțiale sau complete ale funcțiilor și structurilor organismului. În cazul dizabilităților fizice pot fi afectate *mobilitatea generală, dexteritatea manuală, capacitatea de efort, capacitatea de coordonare și precizie în manevrarea obiectelor etc.* Aceasta denotă o funcționalitate fizică modificată, de la condiții minime la cele care împiedică totalmente funcționarea și independența persoanei. Dizabilitatea fizică poate fi asociată, în cazul unor elevi și tineri cu dificultăți senzoriale sau intelectuale. Aceste persoane necesită sprijin coordonat.

Elevii cu dizabilități fizice desfășoară activitățile de practică într-o manieră adaptată, de exemplu se aleg pentru ei activități mai ușoare, statice, nu prea solicitante cu pauze mai dese. În cazul în care este nevoie, se acordă suport în mânăuirea seturilor și materialelor de lucru, orientarea în spațiu, pe hârtie, suport în comunicare utilizarea tehnologiilor asistive (computere, programe și dispozitive adaptate).

Dizabilitatea de vâz se manifestă prin sensibilitate senzorială limitată sau complet absentă la stimulii luminii, împiedicând în mod semnificativ comunicarea vizuală. Unii elevii au vedere încețoșată; în cazul altora partea centrală a imaginii este estompată, iar vederea periferică este mai clară. Prin urmare, vor încerca să folosească o poziționare modificată a capului pentru a obține o imagine mai bună. Elevii și tinerii cu dizabilități de vedere au o capacitate limitată de a reacționa la stimulii vizuali sau le lipsesc cu desăvârșire aceste capacități. Există diferențe semnificative între elevii cu dizabilități de vedere, care întâmpină dificultăți de percepție vizuală, au câmp vizual limitat, au claritatea imaginii redusă, dar vederea păstrată și elevii cu cecitate totală (absența vederii) sau cu vedere minimă.

La activitățile de practică, abordarea persoanei cu dizabilități de vedere va fi diferită, în funcție de claritatea vederii, de prezența percepției luminoase, de calitatea câmpului vizual, precum și de capacitatea utilizării altor simțuri. Acești elevi și tineri pot avea, de asemenea, dificultăți de vorbire, citire și scriere. *Se utilizează marcaje tactile, iluminare, orientare, tehnologii asistive, materiale de lucru și seturi pentru copiii cu vederea slabă, materiale în format audio, Braille.*

Elevii cu dizabilități de auz au afectată capacitatea de percepere a sunetelor, ceea ce cauzează respectiv, dificultăți în dezvoltarea vorbirii și creează obstacole în comunicarea verbală. Dizabilitățile de auz variază în funcție de gradul de pierdere a auzului și de afectarea uneia sau ambelor urechi. Așadar, elevii și tinerii cu dizabilități de auz înregistrează dificultăți de vorbire, înțelegere, citire și scriere, datorită legăturii strânse dintre dezvoltarea limbajului și auz. În cazul dizabilităților de auz, persoanele pot folosi o varietate de metode de comunicare, inclusiv citirea buzelor, interpretarea mimico-gestuală (limbajul semnelor) și comunicarea scrisă. *Se pune accent pe limbajul semnelor, citire, eliminarea barierelor de sunete și a altor obstacole, oferirea materialelor imprimante, fonturilor, comunicării vizuale.*

Elevii cu autism au deseori o gândire în detaliu. Informația este interpretată de multe ori mecanic, literalmente. De aceea, copiii cu autism sunt dependenți de explicația celor din

jur. Cadrelor didactice vor raporta cerințele la context, vor evita situațiile subtile de înțelegere înaintate copilului cu tulburare de spectru autist. Acești copii dau dovadă deseori de un comportament de retragere. Gesticulația și mimica lor sunt limitate, iar contactul vizual este greu de menținut. Discuțiile de zi cu zi, îi face confuzi, deoarece le lipsește simțul pentru nuanțe lingvistice. În pofida acestui fapt și chiar din acest motiv, relațiile interumane sunt deosebit de importante pentru copiii cu TSA. Ei necesită de multe ori un training social care îi va ajuta să dezvolte simțul înțelegerii față de interlocutor, a cărui sentimente și interese, precum și strategii de comportament în relații sociale trebuie explicate. *Profesorul va explica elevului cu autism strategiile de comportament ale colegilor, respectiv, colegilor strategiile de comportament ale copiilor cu TSA. Profesorul va utiliza mijloace vizuale/schematiche pentru a ilustra o situație abstractă de interacțiune socială.*

Nu există procedee și metode de predare copiilor cu TSA valabile pentru orice caz și în orice context. Se recomandă utilizarea unui program de predare-învățare foarte structurat, sarcinile de lucru trebuie să fie preponderent individualizate, evitarea pedepselor sau criticilor, abordarea vizuală; comunicarea prin utilizarea pictogramelor, desenelor, pozelor, imaginilor, adoptarea unei atitudini pozitive, de respect în raport cu elevul.

5. Metode didactice recomandate în cazul elevilor cu CES

Metodele didactice aplicate în învățământul profesional și tehnic sunt alese astfel încât să conducă la atingerea finalităților propuse pentru nivelul educațional, la realizarea obiectivelor propuse pentru fiecare modul și, în special, să corespundă particularităților de vârstă și individuale ale elevilor, în cazul nostru al celor specifice dizabilității. În cazul pregătirii practice la locul de muncă, cadrul didactic colaborează cu responsabilul / tutorele de la locul de muncă pentru aplicarea celor mai adecvate metode de învățare. În cazul în care pregătirea practică se desfășoară la operatorul economic tutorele este responsabil de modul în care se desfășoară activitatea de instruire, în urma colaborării cu cadrele didactice din școală. Pregătirea practică este asigurată de: profesorul de practică, de tutore și de personalul desemnat de către angajatori pentru pregătirea practică a elevilor în companie.

În cazul stagiilor de pregătire practică, tutorele va avea în vedere:

-se va asigura că fiecare elev va îndeplini sarcina și va fi capabil să o facă cât mai autonom. În acest sens, sarcinile vor fi operaționalizate în funcție de ceea ce este capabil să realizeze elevul cu dizabilități, mergându-se până la a executa mereu operația pe care și-o însușește cel mai bine;

-va oferi instrucțiuni în scris, pe care să le urmeze, însoțite de diagrame / scheme simple cu ordinea operațiilor/desene, dacă este cazul.

- în cazul unei demonstrații, se implică elevii, punându-le întrebări despre ceea ce au văzut că se face, de ce cred ei că s-a procedat astfel.

- elevii se pot împărți în grupuri de câte trei. Primul elev dă instrucțiuni celui de-al doilea, iar al treilea verifică progresul activității. Apoi fac schimb de roluri până când fiecare elev a îndeplinit toate cele trei roluri. Această abordare contribuie la implicarea în diferitele etape ale ciclului învățării.

Acest mod de a organiza activitățile elevilor înseamnă că grupurile de elevi pot lucra în același timp la sarcini diferite, ceea ce ajută să depășim dificultatea de a implica activ toți elevii,

având la dispoziție un număr limitat de echipamente. Se recomandă să se evite simulările, dacă nu este absolut imposibil și să se ofere experiențe reale.

În ceea ce privește metodele didactice, pot fi luate în considerare următoarele mențiuni cu caracter general:

- Metodele bazate pe comunicare orală utilizate pot fi clasificate în metode bazate pe expunere (povestirea, descrierea, explicația etc.) și metode bazate pe conversație (conversația, conversația euristică, problematizarea etc).

Alte metode:

Demonstrația:

- ✓ Puteți demonstra cum se folosește un echipament sau cum se îndeplinește o sarcină.
- ✓ Gândiți-vă dacă demonstrația este cea mai bună abordare sau dacă este necesară.
- ✓ Reluați ceea ce ați demonstrat la orele de pregătire practică. Elevii trebuie să știe ce să facă și cum să utilizeze un echipament, nu doar ce este și cum arată.
- ✓ Puneți întrebări – puteți să le arătați doar cum să îndeplinească o sarcină, fără a le da explicații, iar apoi le puteți cere să descrie ce ați făcut.
- ✓ Selectați pentru studiul de caz informații adecvate, în funcție de scop și de experiența elevilor.
- ✓ Încurajați elevii să discute și să găsească singuri concluziile, interveniți numai dacă este evident că greșesc.
- ✓ Lăsați-i să-și prezinte concluziile așa cum cred că este mai bine.

Învățarea diferențiată:

-Fiecare elev este diferit, trebuie să ținem cont de această realitate. Același nivel de activitate nu va fi corespunzător pentru toți.

- ✓ Variați nivelul rezultatelor pentru diferiți elevi. Toți trebuie să dobândească competențele – aceasta este ce trebuie să învețe, însă există lucruri pe care majoritatea ar trebui să fie capabili să le învețe și altele pe care numai cei mai buni le-ar putea învăța.

- ✓ Pe lângă faptul că diferențiați metodele pe care le folosiți, diferențiați și abordarea elevilor atunci când aplicați aceste metode.

✓ Variați nivelul de responsabilitate pe care o dați elevilor dumneavoastră. Trebuie să nu depășească limitele abilităților pe care le au, dar, în același timp, să constituie o provocare pentru ei, pentru a-și asuma mai multă responsabilitate.

✓ Gândiți-vă întotdeauna că fiecare elev are nevoie de o perioadă de timp diferită pentru a învăța ceva.

Activitățile de învățare vor avea un caracter activ, interactiv și centrat pe elev, cu pondere sporită pe activitățile de învățare. Fiecare elev are un stil de învățare propriu. Pe de altă parte, complexitatea situațiilor de viață ale omului modern reclamă o adaptare continuă a stilului propriu la cerințele sarcinii de lucru. Cu alte cuvinte, mediul concret în care vor lucra îi va pune în situația de a analiza informațiile și de a acționa în consecință, folosind atât senzorii vizuali cât și capacitățile motorii și intelectuale. Din aceste considerente, activitățile de învățare trebuie să răspundă unor stiluri variate de învățare, în care să se regăsească fiecare elev și care să contribuie la extinderea abilităților individuale de a relaționa cu „lumea reală”. Se recomandă abordarea instruirii centrate pe elev prin proiectarea unor activități de învățare variate, prin care să fie luate în considerare stilurile individuale de învățare ale fiecărui elev, inclusiv adaptarea la elevii cu dizabilități.

În vederea centrării învățării pe elev se recomandă:

- alegerea metodei de predare/învățare astfel încât să fie promovat un proces de instruire care să facă plăcere elevilor/sau să îi conducă spre ideea că le va fi util în profesie/viață;
- activitățile alese pentru demersul didactic să fie atractive pentru toate tipurile de elevi (ideal ar fi să capteze);
- utilizarea unor metode active/interactive
- aplicarea metodelor centrate pe elev, abordarea tuturor tipurilor de învățare (auditiv, vizual, practic) pentru transformarea elevului în coparticipant la propria instruire și educație;
- îmbinarea și o alternanță sistematică a activităților bazate pe efortul individual al elevului (documentarea după diverse surse de informare, observația proprie, exercițiul personal, instruirea programată, experimentul și lucrul individual) cu activitățile ce solicită efortul colectiv (de echipă, de grup) de genul discuțiilor, asaltului de idei, etc.;
- folosirea unor metode care să favorizeze relația nemijlocită a elevului cu obiectele cunoașterii, prin recurgere la modele concrete, potrivite competențelor din modul;

- însușirea unor metode de informare și de documentare independentă, care oferă deschiderea spre autoinstruire, spre învățare continuă ;
- elevii pot fi puși în situația de învățare și rezolvând sarcinile de lucru pe grupe, dezvoltându-se astfel spiritul de lucru în echipă și comunicarea interactivă.

Evaluarea este implicită demersului pedagogic curent, permițând atât profesorului cât și elevului să cunoască nivelul de achiziție a rezultatelor învățării , să identifice lacunele și cauzele lor și să realizeze corecțiile care se impun, în vederea reglării procesului de predare-învățare.

6.Sugestii privind evaluarea

Evaluarea este implicită demersului pedagogic curent, permițând atât profesorului cât și elevului să cunoască nivelul de achiziție a rezultatelor învățării, să identifice lacunele și cauzele lor și să realizeze corecțiile care se impun, în vederea reglării procesului de predare-învățare. Evaluarea inițială se dovedește utilă în realizarea prognozei, mai ales pentru tutore fiindcă nu cunoaște anterior elevii și particularitățile lor. Astfel evaluarea devine un demers obligatoriu și necesar formării și progresului profesional. Se recomandă ca în parcurgerea modulului să se utilizeze atât evaluarea de tip formativ, cât și de tip sumativ, pentru verificarea atingerii rezultatelor învățării. Elevii vor fi evaluați în ceea ce privește atingerea rezultatelor învățării specificate în cadrul modulului.

Se recomandă următoarele modalități de evaluare:

- *evaluare inițială* - prin test inițial (probe practice simple, chiar în echipe mici de 2-3 elevi, pe lângă achizițiile tehnice deținute, acestea vor avea și rolul de a releva la elevii cu dizabilități care este comportamentul și atitudinea lor în proces, în ce măsură au dezvoltată capacitatea de cooperare și comunicare). Aceste concluzii, mai ales în cazul elevilor cu dizabilități într-o companie vor oferi informații importante tutorelui cu privire la măsurile de siguranță necesare pentru aceștia pentru restul perioadei de stagiu.

- *evaluare continuă* - prin observare curentă, probe orale

- *observarea sistematică* pe baza unei fișe de observație

- *evaluare finală/sumativă* - prin proba practică la sfârșitul procesului de predare/învățare, pe baza criteriilor și indicatorilor de realizare și ponderea acestora, precizați în standardul de pregătire profesională al calificării și care informează asupra îndeplinirii criteriilor de realizare a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor.

- *autoevaluarea și evaluarea în perechi* - Profesorul/tutorele de practică va explica întotdeauna ce se așteaptă de la evaluarea sumativă și va discuta și agreea cu elevii criteriile de evaluare pentru o încheiere cu succes a modulului. Profesorul îi va încuraja pe elevi să se autoevalueze sau să se evalueze unul pe celălalt.

Pentru integrarea sistematică a cunoștințelor și deprinderilor dobândite, elevii pot fi evaluați prin portofolii și miniproiecte. Instrumentele de lucru ce pot fi utilizate pentru desfășurarea în bune condiții a stagiului de pregătire practică și evaluării sunt: *jurnalul de practică, fișe de observație, fișe de lucru, studii de caz, portofoliu de practică;*

7.Repere în consiliere și orientare în carieră elevilor cu CES

Principii fundamentale care stau la baza funcționării eficiente a activității de consiliere sunt: *respectul pentru elev și familia acestuia, confidențialitatea, încrederea necondiționată, respectul demnității umane, egalitatea.*

Consilierea și orientarea vocațională devine un demers complementar în cadrul procesului de terapii specifice la elevii cu dizabilități ce necesită obligatoriu adaptare a metodelor și instrumentelor de evaluare și intervenționale, pe direcția formării abilităților, calităților și deprinderilor necesare profesionalizării și ulterior integrării profesionale.

Aspecte urmărite în consiliere și orientare a elevilor cu dizabilități:

- Utilizarea unor instrumente de lucru specifice pentru facilitarea autocunoașterii, evaluarea abilităților cognitive și necognitive, interesele personale și valorile de muncă ale elevilor, preponderent cu adaptarea terminologiei specifice. Informațiile obținute din aceste chestionare, teste permit consilierului să construiască direcțiile de acțiune, colaborând periodic și cu familia. Identificarea nivelului aptitudinilor, deprinderilor, abilităților și calităților personale sunt importante pentru conștientizarea existenței acestora și pentru proiectarea

planului de viitor. Alegerea carierei întotdeauna se face ținând cont de valorile, interesele, calitățile și abilitățile elevului;

- Atragerea părinților/tutorilor elevilor cu dizabilități în procesul de practică de specialitate/stagii practice la agenți economici, prin participare activă (sarcini, responsabilități ce aduc progres elevilor);

- Promovarea corectă și pozitivă a elevilor cu dizabilități față de agentul economic ce organizează/are intenția să organizeze stagiul practic, fiindcă aceștia adesea nu au o informație corectă și completă, ceea ce schimbă rapid modul de cooperare și colaborare;

- Uniformizarea modalităților de acțiune în procesul de profesionalizare al elevilor cu dizabilități, în sensul ca tutorele de practică, profesorul de instruire practică, profesorul inginer, psihopedagogul, managerii școlii;

- Acțiunea în echipă atunci când elevul cu dizabilități manifestă dificultăți în învățare, adaptare, acces redus la resurse, astfel încât particularitatea ce perturbă, să fie cunoscută tuturor, și să se aplice o metodă remedială comună și general acceptată;

8.Repere pentru agenții economici și instructorii de practică

Relația dintre școală și agentul economic întotdeauna trebuie să se bazeze pe cinste, flexibilitate, corectitudine și transparență. Școala își asumă responsabilitatea pentru nivelul de competență real al elevului, chiar dacă acesta este mai înalt sau mai redus. Angajatorul îl asumă cu acel nivel de competență al absolventului și are predictibilitate în viitor când decide să-l angajeze, existând de multe ori programe de ucenicie ce firmele decid să le ofere proaspătului, tânăr angajat, mai ales că în cazul absolvenților cu un set de competențe incomplete, școala oferă angajatorului și un profil al acestuia, din care derivă motive ale nivelului atins. Astfel firma angajatoare poate lua decizii de sprijin și suport reale față de absolventul ales.

Pentru îmbunătățirea învățării practice a elevilor, agentul economic trebuie să înțeleagă foarte bine ce înseamnă o dizabilitate și să dezvolte proceduri, metodologii, modalități de colaborare și de cooperare cu școli.

Organizarea activității practice pentru elevii cu dizabilități necesită resurse mari de personal și de materiale, însă, sunt situații când adaptarea poate fi spontană, destul de simplă și chiar eficientă.

Se pune accent mare pe respectarea normelor SSM și PSI în cadrul efectuării instruirii practice a elevilor cu dizabilități și este esențial a fi împărtășită acestora prin toate mijloacele, în funcție de tipul dizabilității: video, audio, grafic prin simboluri simple afișate la postul de lucru.

De asemenea, înaintea fiecărei zile de instruire practică, se amintește elevului cu dizabilități setul de reguli care trebuie respectate din acest punct de vedere al securității, timpul de lucru. Tutorele de practică împreună cu profesorul de sprijin se asigură că toți elevii cu dizabilități sunt prezenți. În cazul absenței, aceasta este semnalată imediat printr-un sistem informatic către echipă care va afla informații de la familie despre cauza absenței elevului în cauză.

Partenerul de practică trebuie să pună la dispoziția practicanților echipamente de muncă adecvate, adaptate tipului de dizabilitate, să asigure gratuit echipamente individuale de protecție corespunzătoare activității desfășurate și să comunice cu promptitudine orice eveniment în care au fost implicați practicanții cu dizabilități.

Fiecare elev cu dizabilități trebuie să cunoască și să aplice instrucțiunile tehnice de securitate a muncii în încăperea în care își desfășoară activitatea. Pentru elevii cu dizabilități accentuate erau afișate în loc vizibil sarcinile sub forma de desene simple ale operației care urma să o desfășoare. Iar pentru orice neclaritate tutorele de practică va oferi explicații.

În toate tipurile de dizabilități, dificultățile pot varia de la un grad ușor la unul. Este important ca în procesul de lucru cu un elev sau tânăr cu CES, să se ia în considerație toate domeniile în care acesta ar putea avea dificultăți. Partenerul de practică trebuie să țină cont de caracteristicile fiecărui tip de dizabilitate și să adapteze normele SSM astfel încât să asigure securitatea în muncă a acestora.

În acest context, se impun o serie de măsuri cu rol de a asigura accesibilitatea activităților educaționale, de asistență socială și de angajare în câmpul muncii a elevilor cu dizabilități, precum:

- Eliminarea barierelor fizice sau arhitecturale;
- Oferirea accesului la informație și comunicare, inclusiv în format accesibil;
- Eliminarea barierelor psiho-sociale – opiniilor, valorilor și atitudinilor care împiedică incluziunea socială a elevilor cu dizabilități;

- Eliminarea obstacolelor instituționale – oferirea de servicii deschise și accesibile, dotarea cu echipamente, dispozitive și tehnologii adecvate pentru persoanele cu dizabilități;
- Informarea și educarea angajaților– depășirea prejudecăților și lipsa încrederii în capacitățile acestor elevi și tineri, crearea și adaptarea locurilor de muncă;

De asemenea, se recomandă realizarea un plan de instruire practică adaptat în relație cu un comportament responsabil din partea actorilor ce fac parte din echipa de instruire practică (tutore, profesor instruire practică, elevi cu dizabilități, angajații firmei) privind: instrucțiuni de lucru, proceduri de deplasare sau părăsire a locului de muncă, echipamentul de muncă, organizarea activității ,amenajarea locului de muncă, primul ajutor în caz de accidente.

Partenerul de practică va avea în vedere:

- Adaptările de mediu, psihopedagogice și de evaluare: Recunoașterea și eliminarea factorilor și a barierelor de mediu;
- Aplicarea abordărilor moderne și a tehnologiilor asistive pentru învățare, interacțiune, comunicare, socializare și lucru;
- Materialele didactice și de suport utilizate pentru: evaluarea intereselor și capacităților elevului sau tânărului, oferirea suportului în procesul de învățare, instruirea la locul de muncă, căutarea unui loc de muncă și păstrarea acestuia.

9. Concluzii și soluții identificate în organizarea activităților de învățare/de practică

Acest proiect a adus în instituția noastră schimbări importante în procesul de profesionalizare a elevilor cu dizabilități, astfel că putem un set de soluții practice:

Un elev cu dizabilități se va simți bine alături de un profesor care dă dovadă de:

- capacitate de analiză;
- afectivitate;
- spirit egalitarist;
- spirit de observație;
- respectă demnitatea umană
- răbdare și tact;
- dovedește că are capacitatea de a lucra diferențiat în funcție de gradul dizabilității;
- spirit activizator;
- creativitate și inventivitate;
- perseverență;
- spirit tolerant;
- adaptabilitate și flexibilitate;
- echilibru emoțional;

- spirit organizatoric;
- deschidere spre nou

În general, eficiența învățării elevilor cu dizabilități se poate asigura prin:

- acordarea de suport socio-afectiv favorabil studiului
- oferirea de încurajare permanentă, tocmai pentru a reduce descurajarea ce este o caracteristică inutilă
- adaptare a conținuturilor și activităților practice, pentru a răspunde particularităților elevilor cu dizabilități
- realizarea unui echilibru între particularitatea de învățare a elevului cu dizabilități și expectanțele proiectate de echipă, astfel încât să nu existe discrepanțe semnificative;
- învățarea în perechi, în echipă
- colaborarea dintre elevi la activitățile de învățare;
- cunoașterea și analiza capacității de învățare specifice fiecărui elev.

Individualitatea fiecărui elev trebuie interpretată drept o calitate pozitivă ce poate fi utilizată pentru consolidarea relațiilor elevi-elevi, elev-profesor, elev – tutore de practică, prin favorizarea inter-învățării.

În cazul elevilor cu dificultăți de învățare adaptarea la un mediu nou, mai solicitant ar putea fi la început dificilă. Ei pot învăța după aceeași programă ca restul clasei, dar s-ar putea să aibă nevoie de mai mult timp pentru a atinge același nivel de competență. Acești elevi ar putea avea nevoie de un ajutor suplimentar sub formă de consultații, pentru a putea să conștientizeze ceea ce învață și a-și exprima necesitățile și dificultățile. De asemenea, în cazul unor elevi a căror funcție intelectuală este mai sever afectată de dizabilitatea manifestată, este posibil ca orientarea lor profesională să fie eficientă dacă este orientat spre un număr restrâns de operații accesibile lui, iar în unele cazuri fiind chiar nevoie de adaptări care să-l ghideze (ca exemple pot fi dispozitive standard care să înlăture posibilitatea erorii în activitate, în același timp să stimuleze randamentul, să asigure securitatea elevului și nu în ultimul rând să îl transforme într-o resursă).

Strategia didactică:

✓ Încercați să stabiliți o relație bună de la început și să aveți o atitudine încurajatoare și pozitivă în a-i ajuta să obțină performanțe maxime;

✓ Asigurați-vă că știți care sunt stilurile preferate de învățare ale elevilor;

✓ Planificați-vă lecțiile astfel încât să includă o gamă variată de strategii de învățare active orientate spre elev.

✓ Aplicați strategii de predare diferențiată sau “predare individualizată” care urmăresc obținerea performanței maxim posibilă, cum ar fi învățarea pas cu pas și evolutivă, învățarea între colegi, lucrul în grup, echipe de învățare, etc.

✓ Elaborați planuri speciale pentru asigurarea succesului școlar și folosiți aprecierile (laudele) pentru a recunoaște chiar și cei mai mici pași făcuți pe calea învățării (de preferat ca aprecierea să fie însoțită de dovezi, ale eficienței elevului – exemple din activitatea lui, descrierea realizării obținute, punerea în antiteză a nivelului din trecut și ceea ce poate face azi). Acest demers va avea darul de a întări și face credibil progresul elevului. Consecința va fi creșterea încrederii, a motivației, a curajului de a se implica, a perseverenței, a randamentului, iar toate luate împreună a integrării profesionale ce sigur se va răsfrânge pozitiv și în social și personal;

✓ Implicați elevii în stabilirea propriilor obiective de învățare și în monitorizarea succesului în atingerea acestor obiective.

